

Obraćanje visokog predstavnika pred Vijećem sigurnosti Ujedinjenih naroda

Vrijedi izgovorena riječ.

Gospodine predsjedavajući, cijenjeni članovi Vijeća sigurnosti, dame i gospodo,

U Bosni i Hercegovini smo posvjedočili jednom pozitivnom i jednom dosta negativnom trendu.

Za početak, Evropska unija je pružila ruku Bosni i Hercegovini, što je dovelo do daljnjeg napretka, uključujući usvajanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i konačni dogovor o Mehanizmu koordinacije. Vlasti na državnom i entitetskom nivou također su nastavile sa određenim napretkom u oblasti ekonomskih reformi.

Nakon tih koraka, Vijeće za opće poslove EU 20. septembra je pozvalo Evropsku komisiju da podnese mišljenje o aplikaciji BiH za članstvo u EU. Bilo je to zaista historijsko postignuće. Bosna i Hercegovina nije članica EU, nije još uvijek čak ni kandidat za članstvo, ali je donijela odluku o svojoj budućnosti i smjeru kojim želi ići. To je odluka koju u potpunosti podržava velika većina njenog stanovništva.

Još jedan pozitivan momenat desio se u junu, kada su objavljeni rezultati prvog poslijeratnog popisa stanovništva, ključnog instrumenta za socijalno-ekonomsko planiranje.

* * *

Nakon što su svađe oko popisa zatrovale političko okruženje, tenzije su nastavile rasti, najprije sa odlukom Narodne skupštine RS u julu da održi entitetski referendum protivno ranijoj odluci Ustavnog suda BiH, a potom i samim održavanjem

referenduma u septembru, što je bilo u direktnoj suprotnosti sa kasnijom odlukom suda, kojom je referendum obustavljen sve dok sud ne odluči o sporovima pokrenutim u vezi sa ustavnošću ovog pitanja.

U Ustavu Bosne i Hercegovine, koji je istovremeno Aneks 4 Mirovnog sporazuma, eksplicitno se navodi da su odluke Ustavnog suda, kao i u svim drugim zemljama, "konačne i obavezujuće", te da su entiteti obavezni da poštuju odluke državnih organa.

Iz tog razloga, smatram da referendum koji je održan 25. septembra predstavlja ozbiljno kršenje Mirovnog sporazuma i vladavine prava. On je održan protivno odlukama suda, uključujući i direktni nalog kojim je referendum obustavljen.

Vrijedi spomenuti pozitivnu diplomatsku ulogu koju su tokom ove krize odigrale susjedne Srbija i Hrvatska. Srbijanski premijer Aleksandar Vučić odbio je da podrži referendum, dok ga je mandatar vlade Hrvatske, Andrej Plenković, izričito osudio.

Tim korakom bez presedana vlasti Republike Srpske su potvrdile da smatraju da odluke Ustavnog suda sa kojima se ne slažu za njih nisu obavezujuće, i na taj način faktički izabrale da izađu iz pravosudnog sistema zemlje.

Na primjer, predsjednik RS rekao je medijima da će također naložiti institucijama RS da ne ispoštuju konačnu odluku Suda BiH u predmetu koji se odnosi na vlasništvo nad vojnom imovinom. Također, predsjednik RS javno je odbio da se odazove na poziv suda da da izjavu državnom tužiocu u vezi sa referendumom.

* * *

Osim što dovodi u pitanje suverenitet države, ustavni poredak i vladavinu prava, septembarski referendum treba gledati u kontekstu dugotrajne politike vladajuće stranke u Republici

Srpskoj, a posebno njenog predsjednika, kojom se osporavaju nadležnosti zajedničkih državnih institucija i otvoreno zagovara raspad Bosne i Hercegovine.

U izjavama za javnost datim u toku izvještajnog perioda, predsjednik RS i drugi zvaničnici iz njegove stranke jasno su povezivali ovaj referendum sa mogućnošću budućeg otcjepljenja, opisujući ga kao prvog u nizu, kao i sa mogućnošću organiziranja referenduma o državnim institucijama, o statusu Republike Srpske, i o nezavisnosti. Da li bismo mi u našim zemljama tolerirali slične poteze koji vode ka otcjepljenju?

Međutim, u nekoliko posljednjih sedmica svjedoci smo još jednog zapanjujućeg razvoja situacije u Republici Srpskoj. To je bio potez Narodne skupštine RS i njenog predsjedavajućeg da dodijeli priznanja jednom broju osuđenih ratnih zločinaca, uključujući i Radovana Karadžića, koji je prvostepeno osuđen na 40 godina zatvora za genocid, zločine protiv čovječnosti i kršenja zakona i običaja rata od strane tribunala UN-a. Ovaj korak podigao je tenzije i duboko uvrijedio osobe koje su preživjele etničko čišćenje i mnoge druge ljude.

Ovaj čin zvanične dodjele priznanja i veličanja ratnih zločinaca koji su osuđeni od strane UN-ovog Međunarodnog krivičnog suda (MKSJ) je bez presedana u modernoj i civiliziranoj historiji.

Oni koji su inicirali dodjelu priznanja ovim međunarodno osuđenim ratnim zločincima i oni koji na taj način veličaju genocid za mene su barbari i oni su izvan orbite civiliziranog društva. Oni njemu više ne pripadaju. Oni su na pogrešnoj strani historije.

* * *

Dana 2. oktobra, građani Bosne i Hercegovine su glasali na šestim lokalnim izborima u ovoj zemlji nakon rata. Nažalost, stranke koje su se fokusirale na polariziranu retoriku i etničku podjelu generalno su ostvarile najbolje rezultate iz

glasačke kutije.

Iako je provođenje izbora uglavnom proteklo mirno, izborne neregularnosti i nemiri u gradu Stocu na jugu BiH rezultirali su obustavom glasanja, koje će se trebati ponoviti što prije.

U Srebrenici, mjestu u kome je počinjen genocid 1995. godine kako je to potvrdio i UN-ov tribunal, još uvijek su u medijima dominantni pravni sporovi koji se tamo vode. Izuzetno je važno da načelnik Srebrenice bude načelnik koji će raditi u interesu svih građana ovoga grada.

U Mostaru, i ovog puta građani nisu mogli učestvovati na izborima zbog toga što lokalne političke stranke nisu uspjele da se usaglase o potrebnim izmjenama Izbornog zakona. Činjenica da građani Mostara nisu birali svoje lokalne predstavnike od 2008. godine predstavlja mrlju na demokraciji, i još je jedan pokazatelj kako vladavina prava postaje sve slabija.

Usložnjavajući ove političke poteškoće, pojedini prominentni hrvatski lideri još su upornije zagovarali unutrašnje teritorijalne izmjene u ovom izvještajnom periodu, pozivajući na federalizaciju ili stvaranje trećeg entiteta, što nimalo nije pomoglo sveukupnom političkom ambijentu.

* * *

Kao što sam već spomenuo, mi kao međunarodna zajednica treba pošteno da sagledamo dva trenda koja se odvijaju uporedo u Bosni i Hercegovini.

Prvi trend je jedan od pozitivnih koraka koje su vlasti u Bosni i Hercegovini načinile u pravcu reformi s ciljem ostvarenja integracije sa EU – što svesrdno podržavam – i što je kulminiralo istinski istorijskom činjenicom da je Bosna i Hercegovina načinila odlučujući korak u pravcu postizanja statusa zemlje kandidata za članstvo u Evropskoj uniji. To je uistinu istorijski čin, koji se dešava jednom u životu.

Ovaj pozitivni trend ne može se osporiti i ja vjerujem da je dužnost svih nas okupljenih ovdje danas da ga u potpunosti prihvatimo.

Drugi trend, kako sam već rekao, jeste tendencija političkih aktera da se vrate destruktivnim planovima iz prošlosti koji vode ka podjelama i, u slučaju referenduma u RS, da pokažu da niti Dejtonski mirovni sporazum niti Ustav Bosne i Hercegovine ne mogu ograničiti njihove aktivnosti.

Imajući u vidu referendum, vjerujem da mi kao međunarodna zajednica treba da se upitamo koliko dugo se ove dvije dinamike mogu održavati prije nego ova druga prevlada nad prvom.

Ili da to kažem na drugi način: možemo li prihvatiti da neki od lidera u ovoj zemlji istovremeno rade i na integraciji u Evropsku uniju i na unutrašnjoj dezintegraciji zemlje? Možemo li prihvatiti da neko govori o evropskim vrijednostima, a da istovremeno glorificira ratne zločince, a samim tim i genocid?

Na našem putu naprijed, vjerujem da je odgovor nas iz međunarodne zajednice da uputimo snažne poruke onim organima i liderima u BiH koji otvoreno odbijaju vladavinu prava i koji nastoje ponovo otvoriti rane iz prošlosti da svoje birače neće odvesti u prosperitet ili integraciju u evroatlantske strukture. Umjesto toga, oni će ih odvesti u izolaciju.

Lideri u Bosni i Hercegovini, uz pomoć i vodstvo međunarodne zajednice, moraju se ponovo obavezati da će od Bosne i Hercegovine načiniti mirnu, stabilnu, funkcionalnu, multietničku zemlju, potpuno i nepovratno integriranu u evropske strukture.

Hvala.